

УЧАСТЬ НАУКОВЦІВ ННДІУВІ У XIII НАУКОВО-ПРАКТИЧНІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ «ГРОМАДСЬКА ВЗАЄМОДІЯ ЯК ЕКЗИСТЕНЦІЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА»

23 травня 2013 р. у ВНЗ «Національна академія управління» відбулася XIII науково-практична конференція «Громадська взаємодія як екзистенція демократичного суспільства», яка була проведена у рамках суспільно-наукового проекту «Духовні цінності українського народу у світлі співпраці суспільствознавства і богослов'я».

Метою конференції стало обговорення основних принципів, на яких має будуватися життя людини у світі, що постійно змінюється та знає нових викликів.

Основними тематичними напрямками, які розглядалися на конференції, були: співпраця суспільних наук і богослов'я у формуванні духовно-моральних засад сучасного українського суспільства; громадська взаємодія в історично-культурному вимірі; політика і громадянське суспільство: розбіжності й дотичності; громадянське суспільство: реальні надбання, втрачені можливості та потенція перспективи; взаємодія в економічній сфері – шлях до формування вільної особистості та заможного суспільства; кооперативний рух у становленні громадянського суспільства в Україні; благодійність в Україні: реальний стан та форми прояву; державні соціальні стандарти та гарантії: роль громадської думки в їх забезпеченні; правовий простір громадської взаємодії; інтернет-спільноти: дієві механізми віртуальних контактів.

На пленарному засіданні з вітальним словом до присутніх звернувся ректор ВНЗ «Національна академія управління» доктор економічних наук, професор С. Єрохін. У своєму виступі він розкрив питання синергетики демократичного розвитку України. Крім нього, ще виступили 13 доповідачів. Серед них – Емеритований Верховний архієпископ Української Греко-Католицької Церкви Кардинал Любомир Гузар; заступник керівника Головного управління з питань конституційно-правової модернізації Адміністрації Президента України В. Кулик; вікарій Київської митрополії Української Православної Церкви Єпископ Васильківський Миколай; доктор філософських наук, професор кафедри реклами та

зв'язків з громадськістю Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка В. Владимиров та ін.

Після пленарного засідання працювало 6 секцій, на які було подано заявки від 182 доповідачів.

Науковці Національного науково-дослідного інституту українознавства та всесвітньої історії, які вже декілька років поспіль є активними учасниками заходів, що проводить ВНЗ «Національна академія управління», взяли участь у роботі секції 1 «Історично-культурний та освітній виміри громадської взаємодії».

Л.Токар, кандидат історичних наук, завідувач відділу історико-правових та теоретико-методологічних проблем українознавства ННДІУВІ, у своїй доповіді розкрив роль українознавства у розвитку громадянської активності українського народу; С. Губський, науковий співробітник відділу, виголосив доповідь «Українознавча наука і богослов'я: співпраця у розбудові Української держави»; В. Лазарева, молодший науковий співробітник відділу, виступила з доповіддю «Пантелеймон Куліш біля витоків ідей громадянського суспільства». Л. Горенко, кандидат мистецтвознавства, старший науковий співробітник відділу культурології, запропонувала доповідь «Громадянська культура в системі українознавства». С. Бойко наголосила на ролі національної культури, духовного відродження в розбудові громадянського суспільства в Україні.

Завершуючи роботу секції, Н. Железняк, старший викладач кафедри гуманітарних дисциплін ВНЗ «Національна академія управління», зазначила, що лише громадянськість, націєтворчі завдання, духовність людини зумовлюють впровадження на суспільному рівні таких цінностей, як національний дух, національний інтерес, національна гідність, національне право та національна культура.

Світлана БОЙКО

кандидат філософських наук,
старший науковий співробітник
відділу освітніх технологій ННДІУВІ

КРУГЛИЙ СТІЛ «БОРИС ГРІНЧЕНКО У СВІТОГЛЯДНИХ ТА ПЕДАГОГІЧНИХ КООРДИНАТАХ СЬОГОДЕННЯ: УКРАЇНОЗНАВЧІ ПРОЕКЦІЇ»

16 травня 2013 р. у приміщенні Національного науково-дослідного інституту українознавства та всесвітньої історії відбувся круглий стіл «Борис Грінченко у світоглядних та педагогічних координатах сьогодення: українознавчі проєкції» для вчителів українознавства загальноосвітніх навчальних закладів, методистів з

українознавства науково-методичних центрів управління освіти районних у місті Києві державних адміністрацій та педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів.

Круглий стіл проходив у рамках відзначення Днів науки в Україні і був організований як один із проєктів, що виник внаслідок тривалої спів-

праці Національного науково-дослідного інституту українознавства та всесвітньої історії й Київського університету імені Бориса Грінченка.

Усвідомлюючи необхідність розширення та поглиблення наукового співробітництва для розвитку вітчизняної науки, вищої освіти, а також виходячи з переконання, що наукова співпраця сприятиме впровадженню досягнень українознавства в педагогічну практику і спрямовуватиметься на пропагування наукових українознавчих досліджень, спільними зусиллями науковців ННДІУВІ та викладачів кафедри методики суспільно-гуманітарної освіти і виховання Інституту післядипломної педагогічної освіти КУ імені Бориса Грінченка круглий стіл було заплановано проводити в рамках відзначення на державному рівні 150-річчя з дня народження Бориса Грінченка – великого просвітителя українського народу, освітнього і громадського діяча кінця XIX – початку XX ст., педагога, письменника, перекладача, літературознавця, вченого, мовознавця, етнографа, лексикографа, автора «Словаря української мови» (Постанова Верховної Ради України від 4 липня 2012 р. № 5050-VI «Про відзначення 150-річчя з дня народження Бориса Грінченка»).

Мета круглого столу: вивчення і популяризація творчої спадщини Б. Грінченка в контексті системних викликів, що постали перед українознавством та вітчизняною освітою на початку XXI ст.

У роботі круглого столу взяли участь науковці, науково-педагогічні працівники та освітяни, всього понад 60 учасників. Серед учителів-практиків були представники від ЗНЗ № 2; ЗНЗ № 13; санаторної школи-інтернату № 19; гімназії № 59; спеціалізованої школи № 73 з поглибленим вивченням української мови, літератури та українознавства; спеціалізованої школи № 76 імені О.Гончара; Кловського ліцею № 77; ЗНЗ № 84; ЗНЗ № 126; спеціалізованої школи № 127; ЗНЗ № 141; СШ № 148; ЗНЗ № 158; СШ № 202; ЗНЗ № 218; ЗНЗ № 219; ЗНЗ № 273; ЗНЗ № 308; спеціалізованої школи № 316; ЗНЗ № 317; ЗНЗ № 320; ЗНЗ № 336; технічного ліцею; Українського гуманітарного ліцею КНУ імені Тараса Шевченка та центру творчості «Шевченківець», методисти з українознавства відділу освіти Голосіївського та Печерського районів м. Києва.

До присутніх звернувся директор Національного науково-дослідного інституту українознавства та всесвітньої історії, доктор філологічних наук, професор, академік, президент Міжнародної асоціації «Україна і світове українство» П.Кононенко. У своїй доповіді «Українознавство: стан, проблеми, перспективи» він розкрив найбільш актуальні проблеми сучасного українознавства, відзначив важливість більш глибоких досліджень діяльності Б. Грінченка та залучення цього матеріалу до освітніх українознавчих видань. П.Кононенко також звернув увагу на те, що українська держава на сьогодні не виробила Концепції й конституційної Програми перспективного розвитку. Внаслідок цього вона опинилась на роздоріжжі між минулим і майбутнім. Тому відповідними є й стан та проблеми науки загалом, українознавства зокрема. Наука перебуває на маргінесах «сліпої» політики. Достатньо зазначити, що на її навіть не розвиток, а лише функціонування державним планом виділяється 0,07 % від ВВП. Це при тому, що в Росії – до 20 %, а в інших країнах – значно більше. Звідси ситуація: час вимагає карди-

нального розширення діапазону впливу науки: створення новочасних інституцій, концепцій, програм; підготовки кадрів, істинних реформаторів, лабораторій, міжнародних центрів взаєморозвитку, сміливих експериментів, – і не тільки в технологіях, а й у сферах соціально-гуманітарних, філософсько-психологічних наукових і освітньо-виховних систем. Потрібні кадри (і цілі покоління громадян!) нового мислення, культури, світогляду, ідеалів; зрештою – характерів і вольових енергій. Бо справа не тільки у фінансових, економічних, технологічно загрозливих кризах, а, що небезпечніше, ми все очевидніше сповзаємо в трясовину минулого.

Завідувач кафедри методики суспільно-гуманітарної освіти та виховання ІППО КУ імені Бориса Грінченка доктор історичних наук, професор Ф. Левітас у доповіді «Борис Грінченко і національне питання в самодержавній Росії» проаналізував погляди Б. Грінченка на національне питання в Російській імперії. Доповідач зазначив, що національне питання на рубежі XIX–XX ст. відіграло важливу роль у житті українського суспільства. «Українське питання» вийшло на порядок денний у програмах усіх політичних партій Наддніпрянської України. Б.Грінченко як керівник УРДП підготував проект програми партії, що передбачав трансформацію імперії в демократичну державу з численними автономними утвореннями. Гарантувалися широкі права не тільки українському народові, а й представникам національних меншин. У боротьбі з самодержавством за справедливе вирішення національного питання важливе значення мала публікація дружини Б. Грінченка М.Грінченко «Хто народів ворог?», підготовлена і надрукована за рахунок Радикальної партії у Львові 1905 р. та перевезена в Наддніпрянську Україну.

Доцент кафедри методики суспільно-гуманітарної освіти та виховання ІППО КУ імені Бориса Грінченка, кандидат історичних наук О. Дудар у своєму виступі «Роль особистості в історії (на прикладі постаті Бориса Грінченка)» відзначила, що видатні особистості, на думку німецького філософа Гегеля, здійснюють вчинки історичного значення. Вони вносять істотні зміни в усі сфери суспільного життя, зачіпають інтереси усіх верств суспільства. Б. Грінченко здійснив значний вплив на різні процеси в українському суспільстві другої половини XIX – початку XX ст., оскільки у сферу його інтересів потрапляли і наука, і освіта, і політика. Нині діяльність видатного просвітника і борця за українську справу вимагає подальшого дослідження, зважаючи на особливе ставлення до його творчої спадщини як у Російській імперії, так і за радянських часів.

Викладач кафедри методики суспільно-гуманітарної освіти та виховання ІППО КУ імені Бориса Грінченка Ю.Беззуб у доповіді «Борис Грінченко в українському суспільно-політичному русі кінця XIX – початку XX ст.» звернув увагу на те, що у кінці XIX ст. перед українською інтелігенцією постали нагальні питання про перспективи національно-визвольного руху і включення до порядку денного вимоги політичної самостійності України. З цього погляду на уважне прочитання заслуговує дискусія 1892–1893 рр. двох діячів – молодого тоді педагога Б. Грінченка й авторитетного лідера в українській політичній думці М. Драгоманова. Національне питання, що перебувало в центрі полеміки між

двома українськими діячами, вперше покликало до життя більш-менш точно сформульовану ідею української національної незалежності. Для Б.Грінченка тут ідеться, перш за все, про культурну незалежність і цілковите визволення від будь-якого російського впливу. Натомість концепція М. Драгоманова, сконцентрована на політиці, висуває ідею територіальної автономії, підкреслюючи інтернаціональний, космополітичний аспект політичної та культурної діяльності, та віддає перевагу російсько-українському співробітництву. У кінцевому підсумку погляди обох полемістів зближуються: Б. Грінченко не так суворо засуджує програму радикалів, роблячи поступки в тому, що стосується негайного здійснення незалежності України, а М. Драгоманов пропонує згоду між націоналістами й гуманістами.

Педагог і громадський діяч Г. Погрібна в доповіді «Анатолій Погрібний як фундатор сучасного українознавчого вивчення життєвого шляху та творчого доробку Бориса Грінченка», спираючись на велику кількість унікальних документів з особистого архіву «народного професора», багаторічного завідувача відділу української літератури НДІУ А. Погрібного, розповіла про величезну дослідницьку, пошукову і громадську роботу, яку він виконував, аби повернути ім'я Б.Грінченка українській культурі. Заборонена в добу сталінізму творчість класика українського письменства, педагога, фольклориста, етнографа, мово- та літературознавця зусиллями А. Погрібного (він системно працював над осмисленням титанічної постаті Б. Грінченка впродовж майже 40 років) стала символом українського відродження, який і в час виборювання незалежності, і в період розбудови самостійної держави єднав справжніх патріотів.

С. Бойко в доповіді «Борис Грінченко в освітньому процесі сучасної України» звернула увагу на те, що Б.Грінченко-педагог, осягнувши все найкраще з української педагогіки від часів Київської Русі до його сучасності, створив таку концепцію національного виховання та національної освіти, яка зберігає усю повноту своєї актуальності і в наші дні, коли на терені вже самостійної України триває гостра і наполеглива боротьба за спрямування української освіти в національне русло. Помітним внеском Б.Грінченка-педагога стало створення ним низки українських підручників, а також заснування видавництва, метою якого було видання чітко продуманої, систематизованої серії народно-просвітницьких книжок. Усебічно обґрунтованою у педагогічних поглядах Б.Грінченка є засада, згідно з якою навчання і виховання в Україні мають здійснюватися українською мовою.

Старший науковий співробітник відділу української філології ННДІУВІ О. Хоменко в доповіді «Українська мова та українська художня словесність як домінанти світоглядного вибору Бориса Грінченка» докладніше зупинився

на фундаментальних засадах методологічного осмислення української мови та української словесності в творчому доробку Б. Грінченка. Характеристична особливість Грінченкового універсально-цілісного «прочитання» цих феноменів полягає в тому, що метадискурсивність кожного з них проектувалася ним на «горизонт» українознавства» як цілокупної системи наукових знань про бутність українського світу. Саме концептуальність українознавчого розмислу (його побратим по Братству тарасівців Іван Липа наголошував: до якої б із галузей українознавства ми не звернулися, всюди на одному із найпочесніших місць – ім'я Бориса Грінченка) дала можливість укладачеві і досі неперевершеного «Словаря української мови» застосувати цілковито новаторські підходи до аналізу і творчості Великого Кобзаря, і цілого українського літературного процесу XIX – початку XX ст.

Заступник головного редактора журналу «Українознавство» Т.Ренке у своєму виступі «Методика викладання українознавства на сторінках журналу «Українознавство»» звернула увагу на об'єднання зусиль науковців-українознавців та освітян-практиків задля реалізації впровадження досягнень українознавства в педагогічну діяльність.

Для роботи круглого столу учасникам була представлена розгорнута виставка раритетних видань праць Б. Грінченка та наукових статей і монографій, присвячених вивченню його життя і творчості. Особливу подяку тут слід висловити Галині Погрібній, яка надала для виставки раритети з особистої книгозбірні А. Погрібного, зокрема – видану в Києві 1917 р. унікальну серію книг «Пам'яті Насті Грінченко». Увагу присутніх привернули томи із упорядкованого Марією Загірньою 10-томного зібрання творів Б. Грінченка (у добу «Розстріляного Відродження» воно вийшло в світ у видавництві «Книгоспілка»), видана в Києві 1919 р. повість «На розпутті» з обкладинкою роботи Василя Кричевського, присвячена аналізу повісті «Сонячний промінь» (монографія, 1928 р.) репресованого в добу сталінізму літературознавця Миколи Плевака, який був першим біографом Б. Грінченка.

Крім цієї виставки, учасникам круглого столу була представлена також виставка нових наукових видань ННДІУВІ та оновлена експозиція музею ННДІУВІ.

Проведений круглий стіл підтвердив важливе значення багатоплідної творчої праці Б. Грінченка для сучасної науки та освіти України, а також наочно продемонстрував необхідність і перспективність подальшої спільної роботи науковців-українознавців та освітян-практиків.

Світлана БОЙКО

кандидат філософських наук,
старший науковий співробітник
відділу освітніх технологій ННДІУВІ